

לקחה מזוב

התשס"ז

פרשת דברים

יצא לאור ע"י רשת מוסדות "טוב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעדיכת הרב מנשה צדקה שליט"א

8:06	הדלקת נרות שבת ניו יורק
9:36	מוצאי שבת
8:46	סוק"ש מג"א
9:29	סוק"ש גר"א
1:02	חצות

אחד מהשני וכל אחד מהם מהווה עולם בפני עצמו. ציבור שהוא מאוחד ניתן להנהיגו ציבור מפורד קשה מאד להנהיגו בדרך אחת. וזהו הבאור בדברי משה: "לא אוכל לבדי שאת אתכם" היות "והנכם היום ככוכבי השמים" דהיינו מפולגים ומפורדים אחד מהשני.

(אפיקי יחודה)

"ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים"
(א, טו)

אבל נבונים לא מצאתים, זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה, ולא מצא אלא שלשה, אנשים צדיקים, חכמים, וידועים (ספרי).

(רשיי הקי)

סוק"ש

ויש לכם לשאול, והרי גם בזמנינו יש ב"ה נבונים ובעלי שאר המדות הטובות, וכיצד זה יובן שאמרו שבדק משה בכל מחנה ישראל ולא מצא אלא בעלי הג' מדות.

אבל עליכם לדעת, אמנם היו בישראל בעלי שבע המדות האלה, אבל משה חיפש שיהיו באדם אחד כל ז' המדות האלה, ושיצטיין בכל אחת מן המדות יותר מכל ישראל, וחיפש משה ומצא בעלי ג' ודי' מדות, ובשאר אנשים מצא בעלי שאר המדות, אבל לא מצא כל ז' המדות באדם אחד, שאפילו אם היו בו כל ז' המדות הטובות אבל היתה מדה אחת שבה הצטיין יותר אדם אחר מישראל, ולא מצא אלא בעלי ג' מדות אלו שהיו גדולים במדות אלו מכל ישראל (מהר"ם אלמושינו בביאורו לרשי"ט).

(מעם לנוע)

סוק"ש

ונראה דזה שבו לישראל, שחכם היינו דבר ששמע מרבו, ובנון המבין דבר מתוך דבר (שמות ל"א ג' ברשי"ט) ובישראל דכתיב (תקמן ז, ז) "אתם המעט", שאתם הממעטים עצמכם, ואינם מחזיקין עצמן למדריגה זו שיהיו מובטחים בעצמם דתבונה שהוציאו היא אמיתית, ור"א הגדול לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם (סוכה כ"ז): שלא החשיב עצמו להיות מבין, וזה נבונים לא מצא.

(חתם סופר)

"יהי אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם"

(א, יא)

"יוסף עליכם ככם אלף פעמים" – מה הוא שוב "ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלא אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכתינו, כבר הבטיח הקב"ה את אברהם (בראשית יג, טו) "אשר אם יוכל איש למנות וגו'. אמר להם: זו משלי היא, אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם (ספרי י"א) – רשי"ט.

"ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש"

מלמד שלא הוכיחו אלא סמוך למיתה. ממי למד, מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה, אמר: ראובן בני, אני אומר לך מפני מה לא הוכיחתיך כל השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי.

ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו, ושלא יהא חבירו רואהו ומתבייש ממנו כו' כדאיתא בספרי. וכן היושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה. וכן שמואל שנאמר (ש"א יב, ג) "הנני ענו בי". וכן דוד את שלמה בנו (מ"א ב' א):

(רשיי הקי)

"הואיל משה באר את התורה"

(הואיל" אותיות אליהו)

ר"ל, אליהו יבאר הקושיות והספקות, (תיקו) – תשבי יתרץ קושיות ובעיות – שלי"ה בשם ו"א, וכ"כ תוסי' יו"ט סוף עדינות), כי מבואר בכמה מקומות דמשה ואליהו במדרגה אחת, משה מ' יום "לחם לא אכל" (שמות לד, כח), וכן אליהו (מא, יט, ח) "וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה וגו' (ילקוט דוד. רבינו שמשון). (שפתי כהן – מדרש תלפיות)

סוק"ש

ולכך נסמך בתרי עשר (מלאכי ג', כ"ג, כ"ב) "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא.. זכור תורת משה עבדי", שיבא ללמד סתומי התורה (יל' ב' ע"מ דף פ"ג).

(אור תורה)

סוק"ש

ובשם כ"ק האדמו"ר מגור, הגה"ק רבי אברהם מרדכי אלתר זצ"ל שמעתי לפרש פסוק זה בשבח תורתנו הק', כי תיבת "הואיל" מלשון התחלה, וכדאי' בילקוט כאן, וסיפרה תורה, שאף לאחר שלמד משה אדון הנביאים את כל התורה ולימדה לישראל, לא נחשב אלא כמתחיל ללומדה, וזהו "הואיל משה באר את התורה".

וכע"ז ביאר רבינו הגר"א זצ"ל עה"פ (תהלים יט) "תורת ה' תמימה", כי עדיין בתמימותה היא עומדת, ולא עלה בידינו לנגוע בקצהו..

(טעם דעת)

"יהי אלוסיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב"

(א, י)

בכמה מקומות נמשלו בניי' לכוכבים, ובכמה מקומות נמשלו לחול הים. ויש צורך להסביר מדוע כאן המשיל משה את בניי' לכוכבים ולא לחול הים. ויש להסביר: החול מטבעו נמצא במצב שבו כל גרגיר מלוכד עם משנהו, ומשאי"כ הכוכבים נמצאים בריחוק מקום

פנינים לפרשה

"אלה הדברים אשר דבר משה... בין פארן ובין תפל ולבן וגו"

רשי"י מבאר שכל המקומות המנויים כאן הם מקומות שהכעיסו בהם בניי' את ה' והזכירם ברמז מפני כבודם של ישראל. "פארן" רומז על חטא המרגלים שהיה במדבר פארן. "תפל ולבן" רומז על כך שבניי' תפלו על המן שהוא לבן. ולכאורה קשה שאלבא דפירוש רשי"י אין מקום למילה "בין" שהרי לא מדובר במקומות ממש. וכן קשה מדוע לא הזכיר עוון מי מריבה.

ויש לומר שמשם היה ירא להוכיחם על חטא מי מריבה שהרי גם הוא חטא וחשש שמא התוכחה לא תשמע שיאמרו לו ישראל "טול קורה מבין עיניך" ולכן נתן להם רמז בתוך רמז על חטא זה וזהו שכתוב "בין פארן ובין תפל" וכוונתו לחטא מי מריבה שהיה "בין" חטא המרגלים הרמז במילה "פארן", לבין חטא המן רמזו במילים "תפל לבן". **(כלי יקר)**

"וחצרת ודי זהב"

"וחצרות" – במחלוקתו של קורח. ודי זהב – הוכיחו על העגל" (רשי"י). וקשה דהרי מעשה העגל היה קודם למחלוקת קורח, ולמה הקדים משה בתוכחתו את מחלוקת קורח לפני מעשה העגל? ויש לפרש עפ"י המדרש (הובא ברשי"י פרשת יתרו) שאמר משה לקב"ה שלא יעניש את ישראל על חטא העגל כי "אנכי" ו"לא יהיה לך" נאמרו בלשון יחיד ולי ציוית ולא להם, ובזה היה מלמד עליהם זכות. והנה במחלוקת קורח אמרו קורח ועדתו כולנו שמענו מפי הגבורה "אנכי" ו"לא יהיה" וכוונתם היתה דמחמת שנאמרו בלשון יחיד אי"כ כל אחד ואחד מהם חשוב בעיני הקב"ה כמשה. ומעתה מובן הענין: "וחצרות" –

כלומר מכח חטא קורח ועדתו שטענו שגם הם חשובים וכנ"ל נתעורר "ודי זהב" – חטא העגל דשוב אין ללמד עליהם את הזכות הנ"ל שלימד עליהם משה.

"אחד עשר יום מחורב"

בחיבורי "עיר גבורים" פירשנו על צד הרמז "אחד עשר יום מחורב", על אחד עשר יום שמתאבלים על חורבן ביהמ"ק בשנה, והיינו תשעה ימים של חודש אב, ושבעה עשר בתמוז ועשרה בטבת.

(כלי יקר)

יש לפרש, שמצינו כשחטאו ישראל במדבר נאמר בפי' כי תשא (לב, י) ובפי' שלח (יד, יב) "ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו", הרי שהגדיל ה' מדת טובתו רב ועצום יותר ממנו, אבל לא נתפרש כמה מרובים יותר, וכיון שאחז"ל (סוטה יא) מדה טובה מרובה על מדת פורענות חמש מאות, שבמדת פורענות הוא אומר עד "רבעים", ובמדה טובה, עושה חסד לאלפים", א"כ י"ל דהכא נמי הוא רב ועצום חמש מאות פעמים כמותם, וכיון דאחז"ל (ברכות ז') שכל דבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי אינו חוזר, נמצא ברכה זו מתקיימת למשה, וכיון שכבר מתקיימת לו הבטחה זו בחטא הראשון אף שמחל הקב"ה לישראל, א"כ כשאמר לו בחטא המתלוננים בפי' שלח, ע"כ נתברך עוד הפעם חמש מאות פעמים כמותם, נמצא נתברך אלף פעמים כמותם, ובה הברכה בירך לישראל אלף פעמים ככה, וז"ש להם: זו משלי היא, אבל הקב"ה יברך אתכם כאשר דבר לכם.

ספסוף

מצאתי כתוב בקונטרסי האר"י ז"ל, משה בניגמ אל-ש-ד, ו"אל-ש-די" במילואו כזה, אל"ף למ"ד שיי"ן דלי"ת יו"ד עולה אלף, זהו משלי, הרי שברכס בכל לבבו ובכל נפשו, בכל מה שנכלל בשמו, כן ראוי להאדם לאהוב את ישראל בגופו ונפשו ומאודו. (שלי"ה הקי')

"ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים" (א, יא)

ופרש"י שברכה זו משל משה היא. ונראה לבאר: דהנה כשחטאו ישראל בעגל א"ל הקב"ה למשה "ואעשה אותך לגוי גדול" (שמות לב) וגם בחטא המרגלים כשגבר חרון אף ה' א"ל הקב"ה למשה "ואעשה אותך לגוי גדול" (במדבר יד). והנה כבר אמרו חז"ל "מרובה מידה טובה ממידת פורענות חמש מאות פעמים" ולפי"ז כל הבטחה טובה שניתנה למשה אחרי הפורענות שנגזר על ישראל היתה מרובה חמש מאות מהפורענות עצמה. ובי' הבטחות הם אלף וזה היה שייך למשה שמר להם "יסף עליכם ככם אלף פעמים" ופרש"י שזה היה שייך למשה והוא נתנה לישראל.

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (א, יב)

"ומשאכם" – פירש"י (והוא מהספרי) מלמד שהיו אפיקורסין, הקדים משה לצאת, אמרו, מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו, איחר לצאת, אמרו, מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות (רעות), וחושב עליכם מחשבות (ס"א מצות וחשבונות). והרי שהאפיקורסות משא היא. ואכן כן פירש האדמו"ר הצדיק רבי נחמן מברסלב זצ"ל, כי למי שאינו מאמין ובוטח בהש"י, תחסר המשענת אשר יזדקק לה האדם בימי חלדו, וחיוויו הם לו למשא כבד מנשוא, כי כל ימי האדם מכאובים וכעס ענינו, ובלא משענת האמונה בבורא ית' שהוא מסבב כל הסיבות, וכי כל מה שיארע לנו בגזירתו נעשה, יכשל כח האדם לסבול, ועי"כ נקראת הכפירה והספקנות משא. (טעם ודעת)

"איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם" (א, יב)

השוני בין טורח, משא וריב רוצה לרמוז על שלושת תפקידיו של משה בהנהגת העם.

האחד – "טרחכם" דהיינו להודיע לבני ישראל את כל חוקי האלוקים, פרושם ובאורם, דבר המהווה טורח גדול כפי שמוכח מדברי יתרו למשה. השני – "ומשאכם" דהיינו להתפלל בעד עם ישראל, תפקיד המונח במילה "משא" וכפי שנאמר: "ונשאת תפילה". והשלישי – "ורביכם" דהיינו לדון דיני משפט, וריבות בין איש לאיש. (רמב"ן)

"והדבר אשר יקשה מכם תקרבו אלי ושמעתיני" (א, יז)

משמו של הבעש"ט אמרו: "והדבר אשר יקשה", היא הקושיא: היש אפשרות לשמוע את הבת-קול "שובו בנים שובבים" שמכרזת בכל יום, ואם לא שומעים – לשם מה הכרוז יוצא? דעו כי הסיבה המונעת היא "מכם", הקליפה החומרית שלכם מכבידה את האוזן, ואין לכך תרופה אלא זאת: "תקרבו אלי", תתקרבו לבחינת משה שנאמר בו "של נעליך", המה מנעולי החומר, ואז תשמעו.

"ותקרבו אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ" (א, כב)

רש"י כותב ותקרבו אלי כלכם – בערבוביה, ילדים דוחפים את הזקנים וזקנים את הראשים, ואילו במתן תורה דכתיב ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם וכו' – אותה קירבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם וכו'. ולכאורה קשה למה מזכיר כאן רש"י את הקירבה שהיתה במתן תורה שהיתה הוגנת הרי כאן עוסקים אנו בתוכחה. ובאור הדבר: שמה התכוון להוכיח את בני ישראל אף על הקירבה שהיתה במתן תורה. מתוך אותה קירבה שהיתה בערבוביה בפרשת המרגלים הוכח שאף הקירבה שהיתה לכאורה הוגנת בשעת מתן תורה – לא היתה לשם שמים. משה נתכוון להראות להם ששורש כל מעשיהם הוא חיפוש אחר תאוות העוה"ז, ועל כן כשבאו למתן תורה "ילדים מכבדים את הזקנים" שילכו הזקנים, שתשש כבר יצרם, ומשא"כ כשמדובר על ירושת הארץ, דבר גשמי, ארץ אשר לא תחסר כל בה, "ילדים דוחפים את הזקנים".

ועד היום שורר מצב זה: בעסק התורה כל אחד מכבד את חבירו ולפעמים הכיבוד הוא על מנת להקל מעליו עול תורה וליתנו על כתפי חבירו. ומשא"כ כשבאים לעסק של ממון – גלה כבוד מישראל, אין חכמה ואין תבונה אלא כל דאליים גבר. (כלי יקר)

"אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו" (א, כח)

סח רבי שמואל מסוכטשוב: בהלכות מלכים כותב הרמב"ם, שהנלחם מלחמת מצוה בכל לבו ובלא פחד וכוונתו לקדש את ה' בלבד, מובטח לו שלא תגיעהו רעה, בעוד שכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו, עובר על לאו "אל ירך לבבכם" ודמו יישפך ודמי ישראל כולם תלויים בצוארו. לפי זה היתה טענת בני ישראל כך: כיון שהמרגלים המסו את לבבנו ואנו מתייראים, הלא נינעש על כך, וסופנו באמת להיות מובסים – "אנה אנחנו עולים".

"וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה... המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה" (א, לט)

הגאון רבי שמעון שקופ נשא פעם דברים אודות סימני התקופה. היה זה שנים אחדות קודם מלחמת העולם השנייה, כאשר מצב הדת הלך והתדרדר, ורבים נטשו את דרך התורה. ר' שמעון צפה כי סופו של דבר יקום דור חדש אשר יתחיל מבראשית, להתקרב אל ה' ולעבדו. וכך ביאר מקרא שלנו על דרך המליצה, "וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה", בעתיד כאשר הטף "לבז יהיה" על-ידי אבות אשר רחקו זה מכבר מתורה, "המה יבואו שמה ולהם אתננה והם יירשוה", דוקא הם אשר יזכו לנחול את הארץ ולקבל פני משיח צדקנו. (בשם רבי שמעון שקופ)

"רב לכם טוב את החר הזה פנו לכם צפונה" (ב, א)

פסוק זה – אומר רבי שלמה-אפרים איש לונטשיץ – נוקב ויורד עד התהום. יש בו רמז לשעה ולדורות. וענין סיבוב זה, שילכו סחור סחור לכרם ה' צבאות לא יקרבו, כי ימים רבים שיהיו נעים ונדים סביבו – עד שיבוא מי שנאמר בו "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים"; וכל אותו זמן נאמר להם "פנו לכם צפונה", הצפינו עצמכם.

וענין הצפנה זו: אם ימצא האיש הישראלי איזו הצלחה, יטמינה ויצפינה מפני עשו, כי אין לך אומה מקנאת בישראל כמו עשו. וזה היפך ממה שישראל עושים בדורות הללו. כי מי שיש לו מנה, מראה את עצמו מבלבוי כבוד ובתים ספונים כאילו היו לו כמה אלפים, ומגרים האומות בעצמם. ומנהג זה הוא ברבת בני עמנו, הוא המסבב את כל התלאה אשר מצאתנו.

"כי ה' אלהיך ברוך בכל מעשה ידך" (ב, ז)

נכנס יהודי אל רבי ברוך מקוסוב והתאונן: באומנות הייתי לא-יוצא, טיכסתי עצות בכל מיני משא-ומתן, חיבלתי תחבולות בכל סחר ומכר – ועדיין פרנסה ממני והלאה. מה תקנתי?

פייסו רבי ברוך בדברים: כי ברכך ה' בכל מעשה ראשך לא נאמר, אלא "בכל מעשה ידך", אין צורך לה' בעצותיך, אל תרבה בהרהורים ובתחבולות, אלא לך ועסוק במלאכה ובאמונה ותמצא ברכה.

"ה' אלקיך עמד לא חסרת דבר" (שם)

דרש רבי משה מיינדל: אם אתה שמח בחלקך ולא חסר לך דבר, השכינה תשרה עליך, ויהי "ה' אלקיך עמך". ואף גם זאת: אם אתה מרגיש כי "ה' אלקיך עמך", אתה בוטח בו ואוהבו, או-אז לא יחסר לך דבר. כי "כלום חסר מבית המלך".

"ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה" (ב, ט)

הנה כאן אצל מואב הצווי היה למשה: "ויאמר ה' אלי". ולעיל אצל עשו הצווי היה לעם: "ואת העם צו לאמר אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו וגוי אל תתגרו במ" (פסוק ד') והדבר טעון באור, ויש לבאר והנה אמרו חז"ל (ב"ב קכ"ג) "אין זרעו של עשו נופל אלא ביד זרעה של רחל" ולכן לגבי עשו אין צורך לצוות למשה שלא יתגר במ שכן הוא היה מזרעה של לאה ופשיטא שלא יתגר במ, ורק את העם שבהם יש את יוסף ובנימין, שמזרעה של רחל היה צריך לצוות שלא יתגרו בבני עשו. ומשא"כ במואב – שייך לצוות גם את משה, דבמואב אין את הכלל הזה. (משך חכמה)

"יוצא עוג מלך הבשן לקראתנו וגוי למלחמה ויאמר ה' אל תירא אתו" (ג, א)
וברש"י: "אל תירא אתו – מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם שנאמר ויבא הפליט והוא עוג". וברש"י פרשת לך לך: "ויבא הפליט – זה עוג... ומתכוון שיהרג אברהם וישא את שרה ומעתה, צא ולמד ק"ו ומה עוג שכל כוונתו היתה לישא את שרה מ"מ משה רבינו וכל כלל ישראל חוששים מזכות זו, מה גדול תוקף כח זכות מעשה שנעשה ע"י בן ישראל ללא פניות כלשהו.
(הגרי"ז מסלנט)

"שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו -

יש לפרש, שדרך האדם כשמוכיחין אותו הוא מתווכח ואומר תירוצים על נפשו, והמוכיח חוזר ומוכיחו להראות כי האמת ולא שקר וכזב אתו, וגם באים לפעמים עי"ז לידי מחלוקת, ואם ישתוק המוכיח, אז שכנגדו בעיניו נראה שהנכון אתו, והוא ככלב שב על קיאו עוד על עונותיו.
והובא בס' "יוסף אומץ" שעשו תקנה בשעת הגזירה שיוכיחו אחד את חברו מה שיוודע בו, וזה לא ישיב לו שום תשובה, שלא יעשה סינוורין לדבריו, שדרך האדם כשמוכיחין אותו יעשה סינוורין ויאמר אמתלא, אבל כשישים זאת אל לבו באמת, לא יעשה ברוחו רמיה, ולא ירצה להטעות חברו בשקר, אז ישים ללבו. וכן בשעת מותו, מסתמא לא יתווכח עמו, ולא ישיב תשובה שקרנית. לכך לא הוכיח אותם אלא סמוך למותו, שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו.
(חתם סופר)

סו"ב

ודע, דכל זה דאמרינן דאין להוכיח אלא סמוך למיתה, לא מיירי אלא במי שידענו דכבר עשה תשובה מחטאו, דומיא דישאל, אז הוא דאין להוכיחו עוד עד יום המות. אבל למי שעודנו מחזיק בטומאתו, פשיטא דקרא כתיב "הוכח תוכיח" – אפילו כמה פעמים עד שישוב, וליכא שום טענה ליפטר מן התוכחה.
(משכיל לדוד)

"יוצא עוג מלך הבשן לקראתנו... ויאמר ה' אלי אל תירא אתו" (ג, א-ב)

"ובסיחון לא הוצרך לומר אל תירא אותי, אלא מתיירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששימש לאברהם, שנאמר ויבא הפליט", והוא עוג". (רש"י)
וכי לשמש לאברהם ביקש עוג, הלא לרעתו נתכוין. כמו שמצינו בילקוט (פרי לך-לך) "ויבא הפליט ויגד, אמר, אברהם זה קנאי הוא, עכשיו אני אומר לו שנשבה אחיו והוא יוצא למלחמה ונהרג, ואני נוטל את שרה אשתו". הרי לנו, שלא חישב אלא לרעה. ובאמת אלמלא שנעשה לאברהם נס מיוחד בזה, גם היתה מזימתו יוצאת לפועל, ואברהם היה נהרג במלחמה. ועוד, הרי בעצם לא סייע מאומה בהצלת לוט, כי אם מסר דברים כהויתם. אע"פ כן, בשל דברים הללו היתה זכותו כל-כך רבה, עד שהיו ישראל מתייראים ממנו, אף בדרכם לרשת את הארץ, ולא בטחו בכל זכויותיהם שלהם שיוכלו לנצחו.

נמצאו למדים עד מה גדולה היא הזכות של מעשה טוב, ולוא הפעוט ביותר, ואף שלא בכונה טהורה. ואם באומות העולם כן, שעליהם נאמר "חסד לאומים חטאתי", בישראל על אחת כמה וכמה. לפיכך מצינו שאמרו "דברים העומדים ברומו של עולם,

ובני אדם מזלזלים בהם" (ברכות ו, ב). כי כיון שאינם מעריכים כראוי סגולתו ותועלתו של מעשה יחיד כל שהוא, מזלזלים בו.
(רבי ראובן גרוזובסקי)

"למגילת איכה

פצו עלי פיהם.. עשה ה' אשר זמם"

(איכה ב, טו, יז)
בסדר הפסוקים בפרק זה, שכתובים לפי סדר א' ב', מופיעה האות פ' לפני ע' כנ"ל, וכן בפרק ג' וד', והטעם כי ספר איכה נכתב ע"י ירמיהו והוא הוכיח את ישראל הרבה על השקר וכאומרו: "למדו לשונם דבר שקר" (ירמיהו ט, ד) ועוד, ולכן רמז זאת בפרקי איכה שה"פה" קודם ל"יעין" כלומר שאמרו בפהם מה שלא ראו בעיניהם.

(ראשית חכמה)

"הורדי כנחל דמעה"

(איכה ג, יח)
דמעה – יחידית, ולא אמר "דמעות" בלשון רבים. ובא להורות על איכות הבכיה שכל דמעה ודמעה כשלעצמה תהיה כמו נחל.
(לחם דמעה)

"יתן בעפר פיהו אולי יש תקווה"

(איכה ג, כט)
כיצד האדם צריך לשמור את הפה? שיצייר בנפשו כאילו פיו מלא עפר האם יכול אז לדבר. וגם בכך, ממשך הכתוב, רק "אולי יש תקווה" – כולי האי ואולי!
(לב אליהו)

"נשא לבבנו אל כפיים"

(איכה נ, מא)
ישנם אנשים בעלי "לב טוב": כשמוכיחים אותם על מעשיהם הנלוזים, תשובתם בפהם: "העיקר הלב", ומוכיח לנו הנביא "נשא לבבנו" – אין די בלב בלבד אלא נשא אותו "אל כפיים" – לקיים בפועל את מצוות התורה ולא נסתפק ברצון וכוונת הלב.
(ספר הדרוש)

הליכות והלכות

ט' באב

הלכות סעודה מפסקת

ביום שני ערב תשעה באב לפנות ערב מספר דקות לפני השקיעה מתחילים את הצום. הסעודה שאוכלים לפני זמן זה נקראת סעודה מפסקת, סעודה שבה מפסיקים את האכילה.

סעודה זו מוגבלת היא ואוכלים בה רק תבשיל אחד כגון ביצה או אורז, וכן אין אוכלים דגים בסעודה זו. בורקס ממולא גבינה דינו כשני תבשילין ואסור! רק דבר שדרכו לבשל ביחד תמיד כגון עדשים עם אורז וכדו' נקרא תבשיל אחד ומותר. פירות וירקות חיים מותרים בסעודה זו. ויאכל רק בכדי לקיים עצמו בצום, ולכן כתב ה'בן איש חי' זצ"ל - שלא יאכל סלט בסעודה זו. והאשכנזים נוהגים לאכול פת, ביצה ומים, וטובלים הפת באפר ואומרים זוהי סעודת תשעה באב.

אין מזמנים בסעודה זו, ולכן יאכל כל אחד במקום נפרד, לא סמוך לשני. וכן אוכלים אותה בישיבה על גבי הקרקע, (על כרים או על שטיח).

מותר לאכול ולשתות לאחר הסעודה המפסקת אא"כ קיבל בפירוש שלא לאכול

עוד. ומ"מ נכון להתנות בפירוש בפה או בלב שאינו מקבל עליו התענית עד בין השמשות. הסעודה המפסקת הינה סעודת קבע שאוכל לאחר חצות היום, וכשאין בדעתו לאכול עוד אחריה סעודת קבע עד הצום. אך אם אוכל סעודה נוספת לאחריה אין לסעודה ראשונה דין סעודה מפסקת, ומותרת בלי ההגבלות דלעיל. מכל מקום כתב "המשנה ברורה" שהמנהג לאכול אוכל רגיל ולאחר מכן להתפלל מנחה ולאחר מנחה לאכול סעודה מפסקת, אך צריך שתהיה סעודה זו עם פת ולא כמו אלה שאוכלים ארוחה זו כעין סעודת ארעי ועיקר אכילתם היה לפני מנחה כיון שזה ערמה, אלא יאכל ארוחה אמיתית לסעודה מפסקת עם כל ההגבלות, והכל לשם שמים שלא יזיק לו הצום (ועיין משנה ברורה סימן תקנ"ב סעיף ט').

ערב תשעה באב אחר חצות היום לא ילמד אלא בדברים המתירים ללמוד בתשעה באב. וכן אין לטייל בזמן זה.

הלכות תשעה באב

תשעה באב אסור באכילה ובשתיה בין בלילה בין ביום עד מוצאי הצום.

* אין לנעול נעלי עור, ואפילו אם רק חלק מן הנעל מעור אסור, וכן לילדים קטנים לא ילבישם נעלים מעור. ולכן נועלים בתשעה באב נעלי בד או גומי בלבד.

ויפסיק מבעוד יום קודם לשקיעה מאכילה ונעילת נעלי עור.

* וכן אסור בתשימש המיטה ולא יישן עם אשתו במיטה אחת אלא כל אחד במיטה נפרדת. וכן אסור בלילה לנגוע באשתו. וכל אחד יעטף הנאתו בלילה, אם רגיל לישון על כרית אחת אז יישן בלי כרית, ואם רגיל בשתיים יישן באחת.

* הכל חייבים בצום זה, אפילו מעוברות ומניקות. ישנם מקרים שפטורים מלצום, כגון, כגון חולה או יולדת או מניקה באופנים מסוימים – הכל לעשות לפי הוראות רב, וכן ילדים קטנים פטורים. ומכל מקום מי שהותר לו לאכול יאכל רק אוכל פשוט ולא ירבה בסעודה.

אסור בטי' באב בשאילת שלום ("מה שלומך" וכדו') וכן אין לברך בוקר טוב, שלום וכדו'. ועם הארץ שהקדים בשלום ישיב לו בשפה רפה ובכובד ראש.

* אין ללמוד תורה בתשעה באב, רק דברים שנוגעים לצער ואבילות כגון ספורי החורבן, ומגילת איכה ופירוש המגילה, וכן ספרי מוסר המעוררים תשובה. אבל קריאת חוק לישאל וכן קריאת תהלים אסור. ומי שרגיל לומר תהלים בכל יום, ישלים ביום שני את הפרקים של תשעה באב ולא יקרא בתשעה באב.

* רחיצה אסורה, ולכן נטילת ידיים שחרית וכן לאחר שירותים נוטל עד קשרי אצבעותיו (גוף האצבעות) ולא יותר. וכמו כן לא ירחץ פיו ולא ירחץ פניו בבוקר.

סיכה אסורה, ולכן אסור להשתמש בסבון, בושם, ומשחות, קרם, שמנים וספריי.

אין עושים מלאכה ביום תשעה באב, וכן אין עוסקים בסחורה, אא"כ זה דבר האבד או הפסד, וישתדל לעשות זאת לאחר חצות היום (בשעה 1:02 בצהריים) ואם יוכל על ידי גוי עדיף.

נשים המבשלות עבור מוצאי הצום טוב שיבשלו אחרי חצות היום, ואין לסדר את הבית שלא יסיוחו דעתם מן האבלות.

* ישיבה על כסא אסורה עד חצות היום. ושאר האיסורים אסורים עד מוצאי הצום.

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St.	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי הכמים מוסלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובחתימה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. לא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

החסיד היה שוכב על דרגש-העץ שלו, ומביט בהם בפנים קפואות, כמי שאינו מבין על מה הם מדברים. הנאצים במיאסנק הצליחו לסחוט ממנו את שארית חיותו. אבל, ברגע האחרון תפס את משמעות הדבר, והבין שיתכן שכאן תהיה טמונה הצלתו הנסית, גם ממחנה המוות שבו הוא נמצא.

לא ידע אפילו מה מכילה המלאכה הזו. הגרמנים מצ'ינסטחוב שאלו שוב: האם יש לך התמחות כלשהי? ורי לייבל, הוציא מפיו רק מילה אחת. עד היום הוא אינו יודע מי הכניס לו את המילה הזו. 'מסגרי'.

היהודי שמעולם לא התעסק במסגרות, ולא ידע אפילו מה מכילה מלאכה זו, השיב לגרמנים שהוא מתמחה במסגרות.

קול צהלה והתפעלות נשמע בחדר. 'מהיכן ידעת שזה בדיוק מה שאנחנו מחפשים' הגיבו האורחים הבלתי-צפויים, והציעו לו לעבור איתם, בזה הרגע, לצ'ינסטחוב.

לא עברו דקותיים ורי לייבל היה מחוץ לחדרו, בדרך לצ'ינסטחוב, ומשם אכן נפתח הפתח להצלתו, עד בואו ארצה, בחסדי שמים, כאשר זכה להקים דור שלם של בנים נכדים ונינים, יראי השם, הממשיכים את מורשת בית האבות המפוארת.

הוציאה מ'מסגרי' נפשי.

(עלינו שלב עמי קטו, קטו)

כאן בעולם הזה, ויסור אותם במסכת של יסורים איומים יסורים, לשם יסורים. ולמשל, מדי בוקר בבוקרו נאלצו היהודים לרוץ ברגליהם היחפות על זכוכיות, וכל מי שמעד או לא מילא את המשימה כראוי, הושלך מיידית אל תאי הגאזים. כמו כן אילצו אותם לשאת משאות של אבני-ענק, הגדולות בהרבה מכפי כוחם, ומי שלא הצליח, הורו לחבריו להשליך את האבן הגדול על ראשו, תצלינה אוזניים משמוע!

יום אחד גם הוא נשבר הרה"ח רבי לייבל יוד, מזקני חשובי חסידי גור, המתגורר בעיר הקודש ירושלים, והקרוי על שמו הקדוש של בעל הישפת אמת, היה אחד היהודים שהגיע למיאדנק, וגם הוא עבר על בשרו וחווה על גופו את כל מדורי היסורים האיומים הללו, שהיו באמת למעלה מכוח הסבל גם של אנשים חזקים.

יום אחד, הוא נשבר. הרגיש שהחיים בצורה כזו, לא שווים יותר מן המוות. הוא לא שלח יד בנפשו, חלילה, אלא החליט שבבוקר שלמחרת לא ייצא כלל מן החדר שבו ישן בלילה. והיה, כאשר יבואו הגרמנים ויעשו את המפקד היומי, ויגלו שהוא חסר, יבואו עד מהרה לחדרו, ויהרגוהו.

וכך עשה. פסק-הזמן מהרגע שבו יצאו כולם מהחדרים, ועד שהשומרים היו אמורים לגלות את היעדרו של רי לייבל, היה כ-20 דקות. והנה, לאחר 10 דקות נשמעים קולות דיבור רמים מהמסדרון, ודלת החדר נפתחת לרווחה.

מידענו היה בטוח שהנה הסוף מגיע. ואכן, בפתח עומדים אנשי אס.אס. אבל למרבה הפלא רי לייבל אינו מכירם. הם הגיעו לכאן ממחנה אחר, מחנה העבודה צ'ינסטחוב. 'אנחנו מחפשים אנשים לעבודה, אמרו לרי לייבל. באיזה תחום אתה מתמחה?'

יש האוסרים עישון כל היום, ויש המתירים ואם מוכרח לעשן יעשה זאת בצניעה לאחר חצות היום.

מוצאי תשעה באב מותר לפי מנהגי הספרדים ברחיפה ובכל הדברים, אך בשר ויין וכן שמיעת מוזיקה אסורים עד (עשירי באב) בחצות היום.

למנהגי אשכנז אסור בשר ויין עד יום עשירי בחצות. אבל רחיפה וכבוס מותר בגלל כבוד שבת.

ונוהגים לקדש הלבנה במוצאי תשעה באב. ויהי רצון שיהפוך הקב"ה ימים אלו לששון ולשמחה, בבנין בית מקדשנו ותפארתנו אמן.

מעשה חכמים

יד ה' עשתה זו

ושבתם איש לירושתו (ג, כ)

יותר מהרבה יהודים אחרים שעברו את השואה הנוראה, לא היה יכול הרה"ח רבי לייבל יוד שיחי' להאמין שהוא ייצא אי-פעם מגיא ההריגה, ישוב לירושתו, ועוד יזכה לראות דור ישרים יבורך של בנים, נכדים ונינים, בארץ הקודש.

למה יותר מאחרים? משום שהוא, רי לייבל, הנמצא כיום בשנתו ה-93, הגיע עם משלוח של מאות יהודים אחרים למחנה המוות ידאנק, ומי שיוודע מה זה ידאנק, יודע שעל אצבעותיה של יד אחת אפשר למנות את היהודים שיצאו משם בחיים.

מידאנק לא היה מחנה עבודה. לא הגיעו לשם כדי לעבוד, אלא כדי למות, רח"ל אלא שלפני הכניסה לתאי הגאזים, ושריפת הגוף בקרמטוריום, העבירו הנאצים ימ"ש את האסירים האומללים בשבעת מדורי גיהנום

העלון לעילוי נשמות

יעקב בן מלכה יגן זצוק"ל

ואשתו

רחל בת שרה ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה

הילולא רצדיקיא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
מ אב תשעה באב	ה אב	ז אב	ו אב	ה אב	ד אב	ג אב
רבי יעקב יצחק הלוי החוזה מלובלין שקיעה 8:21	רבי שמעון אגסי מח"ם שם משמעון רבי שמחה זיסל ב"ר ישראל ז"ל הסבא מקלם	רבי משה גרינוולד מח"ם ערוגת הבושם	רבי משה מזרחי ראב"ד ארם צובא	רבי יצחק לוריא אשכנזי האר"י רבי חיים עזר גרודז'נסקי מח"ם שו"ת אחיעזר	רבי מנחם עזריה הרמ"ע מפאנו	רבי שמעון מאוסמרוז'לי מח"ם קרניים שקיעה 8:26

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה